

УДК 347.73

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.3.22>

АДАПТАЦІЯ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Кобильнік Д.А.,

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри податкового права*

*Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого
ORCID: 0000-0001-6777-7963*

Журавльова Ю.І.,

студентка 4 курсу

*Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого
ORCID: 0009-0003-1868-8624*

Єфименко М.А.,

студент 4 курсу

*Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого
ORCID: 0009-0008-7783-0893*

Кобильнік Д.А., Журавльова Ю.І., Єфименко М.А. Адаптація податкового законодавства до цифрової економіки.

Стаття присвячена дослідженню теоретико-правових засад адаптації податкового законодавства України до умов цифрової економіки та трансформацій, що зумовлені розвитком цифрових технологій і появою нових моделей створення вартості. У роботі аналізуються зміни у структурі економічної діяльності, зокрема зростання ролі нематеріальних активів, дистанційних форм надання послуг, платформної взаємодії та високої мобільності капіталу, що ускладнюють застосування традиційних категорій податкового права. Розглянуті проблеми визначення податкової юрисдикції в умовах «економічної присутності без фізичної присутності» та необхідність уточнення підходів до встановлення податкового зв'язку.

У статті висвітлено міжнародні тенденції реформування оподаткування в цифровому середовищі, зокрема концепцію Pillar One та Pillar Two у межах ініціатив ОЕСР/BEPS, спрямованих на перерозподіл податкових прав між юрисдикціями та запровадження глобальної мінімальної ставки оподаткування. Проаналізовано вплив цих підходів на національні системи, включаючи вимоги до узгодження норм матеріального та процедурного права.

На рівні українського законодавства розглянуто нормативні акти, що формують основу для розвитку цифрової економіки, зокрема Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» та спеціальний режим «Дія.City». Окремо досліджено особливості оподаткування електронних послуг нерезидентів, порядок їх реєстрації як платників ПДВ, проблемні аспекти адміністрування таких операцій і потребу в уніфікації процедур.

У статті також проаналізовано напрями розвитку податкової прозорості та звітності цифрових платформ за моделлю правил, подібних до європейської директиви DAC7. Окреслено роль цифрових інструментів у модернізації податкового адміністрування, включаючи впровадження e-invoicing, SAF-T, електронних сервісів і використання аналітичних технологій для виявлення ризикових операцій.

Узагальнено, що адаптація податкової системи до цифрової економіки потребує комплексного оновлення матеріальних, процедурних і інституційних норм, гармонізації з міжнародними стандартами та формування ефективної інфраструктури податкового адміністрування. Матеріал статті відображає ключові тенденції, виклики та можливі напрямки подальшого удосконалення податкової політики України в умовах цифрової трансформації.

Ключові слова: податкове законодавство, податкові правовідносини, податкова цифровізація, оподаткування, податковий обов'язок, податкове адміністрування; гармонізація податкового законодавства з міжнародними стандартами.

Kobylnik D.A., Zhuravlova Y.I., Yefymenko M.A. Adaptation of tax legislation to the digital economy.

The article is devoted to the study of the theoretical and legal foundations for adapting Ukrainian tax legislation to the conditions of the digital economy and transformations caused by the development of digital technologies and the emergence of new value creation models. The paper analyzes changes in the structure of economic activity, in particular the growing role of intangible assets, remote forms of service provision, platform interaction, and high capital mobility, which complicate the application of traditional categories of tax law. The article examines the problems of determining tax jurisdiction in the context of “economic presence without physical presence” and the need to clarify approaches to establishing tax ties.

The article highlights international trends in tax reform in the digital environment, in particular the Pillar One and Pillar Two concepts within the OECD/BEPS initiatives aimed at redistributing tax rights between jurisdictions and introducing a global minimum tax rate. The impact of these approaches on national systems is analyzed, including the requirements for harmonizing substantive and procedural law.

At the level of Ukrainian legislation, regulatory acts that form the basis for the development of the digital economy are considered, in particular, the Law of Ukraine “On Stimulating the Development of the Digital Economy in Ukraine” and the special regime “Diy.City.” The article separately examines the peculiarities of taxation of electronic services provided by non-residents, the procedure for their registration as VAT payers, problematic aspects of administering such transactions, and the need to unify procedures.

The article also analyzes the directions of development of tax transparency and reporting of digital platforms based on a model of rules similar to the European DAC7 directive. The role of digital tools in the modernization of tax administration is outlined, including the introduction of e-invoicing, SAF-T, electronic services, and the use of analytical technologies to identify risky transactions.

In summary, the adaptation of the tax system to the digital economy requires a comprehensive update of material, procedural, and institutional norms, harmonization with international standards, and the formation of an effective tax administration infrastructure. The article reflects key trends, challenges, and possible directions for further improvement of Ukraine’s tax policy in the context of digital transformation.

Key words: tax legislation, tax legal relations, tax digitalisation, taxation, tax liability, tax administration; harmonisation of tax legislation with international standards.

Постановка проблеми. Цифрова економіка змінює традиційні моделі ведення бізнесу й створення вартості, що ускладнює застосування чинних норм податкового законодавства, побудованих на концепції фізичної присутності платника. Унаслідок цього виникають прогалини у визначенні податкового зв'язку, оподаткуванні електронних послуг, діяльності нерезидентів та платформ, а також у забезпеченні прозорості цифрових транзакцій. За цих умов постає необхідність адаптації податкової системи України до сучасних цифрових реалій та міжнародних стандартів оподаткування.

Мета статті полягає у всебічному аналізі теоретичних, правових і практичних аспектів адаптації податкового законодавства України до умов цифрової економіки та визначенні напрямів його подальшого вдосконалення відповідно до міжнародних стандартів.

Стан опрацювання проблематики. Проблематику адаптації оподаткування до умов цифрової економіки висвітлювала низка науковців, зокрема, такі як: Л. Жердецька, Д. Коциня, О. Крижановський, Н. Рогова, Ю. Олійник, О. Пугаченко, І. Сліпко, В. Добровольський, О. Поліщук, О. Малецька, В. Хоманець та інші, які досліджували трансформацію податкових підходів, імплементацію міжнародних стандартів та тенденції цифровізації фінансово-облікової сфери.

Виклад основного матеріалу. Аналіз теоретико-правових засад адаптації податкового законодавства до цифрової економіки вимагає поєднання традиційних принципів податкового права з новими підходами, що виникають унаслідок трансформації способів створення і розподілу

вартості в інформаційно-цифровому середовищі. Цифрова економіка характеризується значним зростанням ролі нематеріальних активів, універсалізацією віддалених форм надання послуг, появою платформ-посередників, високою мобільністю капіталу та можливістю отримувати доходи у юрисдикціях, де відсутня фізична присутність постачальника [1, с. 57]. Ці ознаки породжують системні виклики для податкового регулювання, оскільки традиційні інститути виявляються недостатніми для коректного визначення податкової юрисдикції та бази оподаткування.

Класичні принципи податкового права – законність і визначеність, справедливість, рівність, економічна нейтральність, ефективність адміністрування – зберігають свою нормативну значущість, але їх імплементація у цифровому середовищі потребує уточнення. Зокрема, принцип територіальності та принцип резиденції, що лежать в основі сучасних моделей розмежування права оподаткування, в умовах цифровізації зіштовхуються з феноменом «економічної присутності без фізичної присутності», коли значущу частину вартості генерує користувацька база або цифрові інфраструктури на території однієї держави, а оподатковується прибуток у юрисдикції резиденції постачальника [2, с. 111-112]. Теоретично це вимагає від правової науки і законодавця перегляду підходів до встановлення податкового зв'язку – від фізичного постійного представництва до моделей, що враховують цифрову присутність, користувацьку базу та роль платформи у створенні вартості.

Міжнародна реакція на ці виклики сконцентрувалася в рамках ініціатив ОЕСР та групи BEPS, зокрема у підході «Pillar One та Pillar Two», який має на меті переналаштування правил розподілу прибутку між юрисдикціями та встановлення глобальної мінімальної ставки оподаткування для великих транснаціональних груп. Pillar One передбачає перерозподіл частини податкових прав у бік країн-ринків, де відбувається споживання або створення значної частини комерційної вартості (включно з економічними правами, що зумовлені користувачами цифрових сервісів), тоді як Pillar Two (GloBE – Global Anti-Base Erosion rules) запроваджує механізм мінімального оподаткування для запобігання штучному переміщенню прибутків у низькоподаткові юрисдикції [3, с. 61-63]. Ці ініціативи суттєво впливають на національні податкові системи, оскільки вимагають узгодження на рівні міжнародних договорів, імплементації відповідних правил у національне законодавство та адаптації адміністрування.

На національному рівні правове поле України для розвитку цифрової економіки було суттєво посилено прийняттям Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» (№ 1667-IX від 15 липня 2021 р.), який створює правову основу для підтримки ІТ-галузі, регулювання спеціальних режимів діяльності й стимулів для інвестування у цифрові проєкти. Закон визначає напрями державної підтримки цифрових ініціатив, що впливає і на податкові аспекти регулювання – зокрема, через створення спеціальних правових режимів (наприклад, «Дія.City») та стимулів, які мають враховуватися при побудові справедливого та конкурентоздатного податкового середовища для цифрових підприємств [4]. Водночас, цей нормативний базис потребує доповнення нормами, які б безпосередньо врегульовували специфіку оподаткування трансграничних цифрових транзакцій, визначення податкового зв'язку в цифровому контексті та адміністрування доходів, що генеруються платформами.

Однією з практичних сфер, де національне законодавство вже отримало конкретне спрямування, є оподаткування електронних послуг, що надаються нерезидентами споживачам-фізичним особам в Україні: законодавство та роз'яснення Державної податкової служби України передбачають механізми реєстрації нерезидентів як платників ПДВ та обчислення ПДВ для таких операцій; це свідчить про прагматичний підхід до розширення кола платників та інтеграції міжнародних практик у національну податкову адміністрацію. Однак практика показує потребу в удосконаленні процедур і в уточненні критеріїв для визначення обов'язкової реєстрації, уніфікації електронних процедур реєстрації та врегулювання питань зворотного стягнення, розрахунку бази оподаткування та процедур аудиту трансграничних електронних продажів.

Юридично-теоретичний дискурс зосереджується на декількох ключових концептуальних рішеннях, які можуть використовуватися одночасно або в комбінації для адаптації національного оподаткування: по-перше, розширення підходів до встановлення податкового зв'язку через введення понять «значуща цифрова присутність» або «економічна присутність», що враховують користувацький внесок у створення вартості; по-друге, акцент на оподаткуванні платформи як посередника із запровадженням зобов'язань щодо утримання податків чи звітності; по-третє, використання спеціальних режимів оподаткування цифрових послуг у період досягнення міжнародної

домовленості; по-четверте, посилення правил трансферного ціноутворення і оподаткування нематеріальних активів з урахуванням маркетингової вартості і ролі користувача; по-п'яте, розробка механізмів обміну інформацією між податковими адміністраціями та регуляторами, включно з автоматизованою звітністю платформ і доступом до операційних даних [5, с. 76].

Правове впровадження цих концепцій має супроводжуватися інституційним підсиленням податкової адміністрації: модернізацією IT-інфраструктури, розвитком електронних сервісів (електронний кабінет платника, електронна реєстрація нерезидентів, e-invoicing), використанням аналітичних інструментів на основі Big Data та штучного інтелекту для виявлення ризикових транзакцій, а також активізацією міжнародної співпраці щодо обміну інформацією. Практичне забезпечення цих заходів потребує законодавчого врегулювання прав доступу до даних, захисту персональних даних і балансу між фіскальними інтересами держави та гарантіями бізнесу і громадян.

Упродовж останніх років українське податкове законодавство переживає етап інтенсивної трансформації, спрямованої на врахування особливостей цифрової економіки та приведення національних правил у відповідність до міжнародних стандартів. Законодавчою відправною точкою національної політики в цій сфері став Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» (№ 1667-IX) [4], який створив правове підґрунтя для розвитку спеціальних правових режимів (зокрема режиму «Дія.City»), інструментів підтримки IT-сектору та комплексних заходів, що стимулюють інвестиції в цифрові проекти. Цей акт закріпив за державою зобов'язання формувати сприятливі умови для цифрового бізнесу, але одночасно поставив завдання адаптації фіскальних механізмів для недопущення розмивання податкової бази й забезпечення справедливого оподаткування доходів, що генеруються в цифровому середовищі.

Однією з помітних національних тенденцій є кроки щодо розширення сфер оподаткування та адміністрування операцій, що здійснюються в цифровому форматі, зокрема – запровадження механізмів обліку й оподаткування електронних послуг, наданих нерезидентами споживачам-фізичним особам на митній території України. Державна податкова служба України оприлюднила інформацію та методичні роз'яснення щодо порядку взяття на облік нерезидентів-постачальників електронних послуг як платників ПДВ, вимог до реєстрації та адміністрування таких платників. Практика реєстрації нерезидентів, які надають електронні послуги, та механізми нарахування і сплати ПДВ свідчать про прагнення держави закріпити податковий зв'язок у випадках цифрового надання послуг і зменшити можливості уникнення оподаткування через відсутність фізичної присутності [6, с. 37]. Водночас реалізація цих механізмів потребує подальшого уніфікованого регулювання процедур реєстрації, звітності та доступу податкових органів до інформації про операції, з огляду на транскордонний характер цифрових транзакцій.

Особливе місце серед національних заходів займає правове регулювання спеціальних режимів для учасників цифрової економіки. Режим «Дія.City», запроваджений у рамках Закону № 1667-IX, містить комплексні податкові та регуляторні пільги для резидентів – гнучкі правила кадрового обліку (включно з формами «гіг-контрактів»), пільгові ставки оподаткування частини винагород, особливості нарахування ЄСВ та інші преференції, що стимулюють розвиток IT-бізнесу в Україні. Аналіз практичних роз'яснень та професійних оглядів показує, що діючі пільги мають стимулювальний ефект, але одночасно породжують питання щодо довгострокового балансу між конкурентоспроможністю галузі та фіскальною стійкістю бюджету, а також щодо недопущення несправедливої конкуренції між різними правовими режимами [7, с. 511].

Паралельно з національними ініціативами розвивається імплементація міжнародних стандартів оподаткування цифрової економіки. Україна бере участь у міжнародних процесах, пов'язаних із реформами ОЕСР у межах BEPS-ініціативи, зокрема з підходом «Pillar One і Pillar Two», який має на меті корекцію правил розподілу оподаткованого прибутку та запровадження глобальної мінімальної ставки оподаткування. На національному рівні імплементація Pillar Two (GloBE rules) визначена пріоритетною в Національній стратегії доходів на 2024–2030 роки, що засвідчує орієнтацію України на підтримку міжнародної кооперації у боротьбі з розмиванням податкової бази і мінімізації регуляторних ризиків для транснаціональних груп. Водночас процеси імплементації мають складний технічний характер і потребують узгодження з національним законодавством, зокрема в частині визначення критеріїв застосування правил, обчислення ефективної ставки оподаткування та механізмів врегулювання конфліктів юрисдикційних претензій [8].

На рівні прозорості й звітності помітною є тенденція до запровадження правил, які моделюються за європейським стандартом DAC7. Очікується, що Україна впроваджуватиме норми, які

покладатимуть на операторів цифрових платформ обов'язок щодо проведення due diligence та звітності про продавців і транзакції, що значно підвищить рівень інформаційного обміну та можливості податкових органів у виявленні схем ухилення та оптимізації. За професійними оглядами, такі правила в Україні плануються до застосування з подальшим приведенням у відповідність до вимог ЄС, що відобразиться у зобов'язанні платформ збирати і повідомляти детальні дані про діяльність продавців та операції на платформах [9, с. 149]. Це матиме важливі наслідки для сегментів економіки, що працюють через платформи (маркетплейси, хостинг-сервіси, транспортні платформи тощо), та вимагатиме від операторів удосконалення внутрішніх процедур збору даних і взаємодії з податковими адміністраціями.

Аналіз тенденцій свідчить, що українська податкова політика рухається за двома взаємопов'язаними напрямками: по-перше, створення національних стимулів і спеціальних режимів для розвитку цифрового бізнесу; по-друге, приведення правил адміністрування й матеріального права у відповідність до міжнародних стандартів та підвищення прозорості операцій в цифровому середовищі. Ці напрями інколи вступають у напруження – стимулювання інновацій може вимагати податкових преференцій, тоді як міжнародні зобов'язання та потреби бюджету диктують суворіші правила оподаткування і звітності. Розв'язання цього протиріччя вимагає продуманих політичних рішень, чіткої технічної імплементації міжнародних домовленостей (з урахуванням особливостей української економіки) і посилення інституційних спроможностей ДПС та інших органів державного управління.

Адаптація податкової політики до цифрової економіки вимагає одночасного вирішення кількох взаємопов'язаних завдань: встановлення чітких правових рамок для оподаткування діяльності в цифровому середовищі; запровадження механізмів прозорої звітності й контролю для платформ та нерезидентів; перегляду принципів визначення податкового зв'язку і розподілу прибутку; імплементації міжнародних стандартів (OECD, EU) та модернізації інфраструктури адміністрування (електронні сервіси, e-invoicing, SAF-T). Українське законодавство вже має базові інструменти для цієї трансформації (зокрема Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні»), але ці інструменти потребують скоординованого доповнення матеріальними, процедурними та інституційними нормами для забезпечення фіскальної ефективності та правової передбачуваності.

По-перше, необхідно законодавчо закріпити обов'язки операторів цифрових платформ щодо збору, перевірки та передачі податкової інформації про продавців і транзакції, а також, у визначених випадках, функцію податкових агентів з утримання податків. Міжнародні інструменти (модельні правила ОЕСР для звітності платформ та директива ЄС DAC7) вже встановлюють практику due-diligence і звітності для платформ; імплементація аналогічних вимог у національне право дозволить знизити «тіньові» можливості та забезпечити доступ податкових органів до структурованих даних для податкового контролю. Практичне впровадження таких правил вимагає уточнення кола платформ, порогів звітності, форм і строків подання інформації, а також механізмів захисту персональних даних, при цьому Україна планує застосувати DAC7-подібні правила для платформ з урахуванням національних особливостей [10, с. 235].

По-друге, у податковому законодавстві слід чітко унормувати оподаткування електронних послуг нерезидентів, забезпечивши прості й прозорі процедури реєстрації, нарахування та сплати ПДВ для таких постачальників, а також механізми повернення/коригування і доступу до інформації під час контролю. Державна податкова служба вже оприлюднює пам'ятки та інструменти для реєстрації нерезидентів-постачальників е-послуг, але на практиці існують питання щодо єдиної методики визначення місця постачання, бази обкладення і процедури перевірок. Тому доцільно внести в Податковий кодекс (або супровідні нормативні акти) уніфіковані правила реєстрації нерезидентів-постачальників е-послуг, формалізувати формат електронної звітності та передбачити санкції за неподання/спотворення даних з урахуванням принципів пропорційності [1, с. 58].

По-третє, у контексті визначення податкового зв'язку та розподілу прибутку доцільно закласифікувати в національне законодавство альтернативні підходи до встановлення податкового зв'язку, які враховують «значущу цифрову присутність» та внесок користувача в створення вартості. Існуючі підходи – традиційний РЕ (permanent establishment) і принцип резиденції – не завжди забезпечують справедливий розподіл оподатковуваних прав у цифровій економіці. Рішення, що пропонувалися на міжнародному рівні (включно з концепцією значущої цифрової присутності ЄС і альтернативними моделями ОЕСР), передбачають критерії податкового зв'язку, засновані на до-

ходах від цифрових послуг, числі користувачів чи кількості контрактів, а також методи атрибуції прибутку (profit split, інші адаптовані методи) [11]. Україна має адаптувати ці підходи, погодивши їх з міжнародними угодами і з урахуванням національної практики, щоб уникнути подвійного оподаткування та забезпечити адекватні механізми вирішення спорів.

Нарешті, при розробці і впровадженні змін до податкового законодавства слід передбачити перехідні механізми та оцінку впливу (RIA – regulatory impact assessment). Пропозиції, такі як тимчасові механізми (наприклад, утримуваний податок або тимчасовий Digital Services Tax як «мостовий» інструмент до міжнародної згоди), податкові пільги для малих постачальників, фази впровадження SAF-T і e-invoicing, дозволять мінімізувати конкурентні ризики і дати бізнесу час для адаптації. У кожному випадку потрібна глибока економіко-правова оцінка впливу на бюджетні надходження, інвестиції та конкуренцію, з обов’язковою публічною дискусією з зацікавленими сторонами.

Висновок. Адаптація податкового законодавства України до цифрової економіки потребує комплексного оновлення теоретичних засад, матеріальних норм і механізмів адміністрування. Дослідження показало, що цифрові бізнес-моделі, нематеріальні активи та діяльність нерезидентів без фізичної присутності вимагають перегляду підходів до визначення податкового зв’язку, зокрема можливого запровадження концепції «значущої цифрової присутності». Україна повинна гармонізувати національні правила з міжнародними стандартами OECD (Pillar One та Pillar Two), удосконалити порядок оподаткування електронних послуг нерезидентів, розширити прозорість цифрових платформ за моделлю DAC7 та забезпечити узгоджені процедури розподілу прибутку. Розвиток режимів на кшталт «Дія.City» має супроводжуватися уніфікацією процедур реєстрації й контролю та запровадженням чітких правил звітності. Важливо одночасно посилити інституційну спроможність податкової служби через електронні сервіси, e-invoicing, SAF-T та сучасні аналітичні інструменти. У підсумку, ефективна адаптація податкової системи має поєднувати узгодження з міжнародними стандартами, оновлення підходів до оподаткування цифрових операцій і модернізацію податкового адміністрування, що забезпечить правову визначеність і фінансову стійкість у цифровому середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Добровольський В.В. Імплементация міжнародних стандартів у місці «Дія.City» у правовідносинах із стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні. *Law and society*. 2025. № 1. С. 509–514. URL: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.1.75> (дата звернення: 07.10.2025).
2. Малецька О. Податковий due diligence. Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти : матеріали I Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Львів. 2020. С. 235–237. (дата звернення: 07.10.2025).
3. Поліщук О.Б. Цифровізація обліку та оподаткування: інновації, тенденції та виклики. Цифровізація бізнес-процесів в умовах воєнного стану : матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф., м. Івано-Франківськ, 26 лют. 2025 р. Івано-Франківськ, 2025. С. 147–152. (дата звернення: 07.10.2025).
4. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні: Закон України від 15.07.2021 р. № 1667-IX: станом на 01 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text> (дата звернення: 07.10.2025).
5. Про схвалення Національної стратегії доходів до 2030 року: Розпорядження Каб. Міністрів України від 27.12.2023 р. № 1218-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1218-2023-r#Text> (дата звернення: 07.10.2025).
6. Пугаченко О.Б. Імплементация національного законодавства у частині реформування бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності згідно вимог ЄС в умовах глобалізації та євроінтеграції України. *Modern foundations of economics, management and tourism: collective monograph*. Boston: Primedia eLaunch, 2022. Chapter 1.3. Р. 53–85. (дата звернення: 07.10.2025).
7. Рогова Н.В. Трансформація політики, інструментів і технологій обліку та оподаткування в умовах цифрової економіки. *Фінансовий простір*. 2020. № 2(38). С. 103–116. URL: [https://doi.org/10.18371/fp.2\(38\).2020.209296](https://doi.org/10.18371/fp.2(38).2020.209296) (дата звернення: 07.10.2025).

8. Сліпко І.В. Діджиталізація процесів оподаткування: зарубіжний досвід та перспективи для України: кваліфікаційна робота. Тернопіль, 2023. 73 с. (дата звернення: 07.10.2025).
9. Хоманець В. Міжнародний економічний порядок: витоки, виклики та риси пост-нео-ліберальної моделі. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*. 2024. № 3(330). Р. 396–406. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-330-63> (дата звернення: 07.10.2025).
10. Challenges, threats and ways to solve tax problems as a result of digitalization of the economy / Y. Oliinyk et al. *Naukovi pratsi NDFI*. 2022. Vol. 2022, no. 2. P. 56–65. URL: <https://doi.org/10.33763/npndfi2022.02.056> (date of access: 17.10.2025).
11. Zherdetska L., Kotsyna D., Kryzhanovskyi O. Transformation of the banking under the conditions of the digital economy development. *Scientific Bulletin of the Odessa National Economic University*. 2024. Vol. 3-4, no. 316-317. P. 55–62. URL: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-3-4-316-317-55-62> (date of access: 17.10.2025).